

Huddingen kunnan vähemmistöpoliittinen ohjelma

Johdanto

Kansallisten vähemmistöjen oikeuksien suojeleminen, edistäminen ja vahvistaminen on osa Huddingen kunnan työtä rakentaa turvallinen, vastuullinen ja yhdenvertainen yhteiskunta, joka on vapaa rasismista ja syrjinnästä ja jossa kaikilla asukkailla on yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet.

Huddingen kunnan vähemmistöpoliittinen ohjelma on ohjausasiakirja, jonka tarkoituksena on kuvata kunnan tavoitteita ja suuntaviivoja kansallisten vähemmistöjen oikeuksia koskevassa työssä. Ohjelman tarkoituksena on toimia tukena kunnan työntekijöille ja luottamushenkilöille ja sen tavoitteet tulee huomioida kunnan muissa ohjausasiakirjoissa.

Ruotsin vähemmistölainsäädännön selvä pyrkimys on tukea kansallisten vähemmistöjen kieliä ja kulttuuria, tiedottaa kansallisille vähemmistöille heidän oikeuksistaan sekä vahvistaa kansallisten vähemmistöjen mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa. Nämä tavoitteet muodostavat Huddingen kunnan vähemmistöpoliittisen ohjelman perustan yhdessä hallituksen julkaiseman strategian, En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032 (Skr. 2011/12:56), kanssa. Strategian yleisvaltaisena tavoitteena on, että romanilla, joka täyttää 20 vuotta vuonna 2032, olisi samat mahdollisuudet elämässään, kuin samanikäisellä ei-romanilla.

Huddingen vähemmistöpoliittisen ohjelman ensimmäinen osa käsittelee kansallisia vähemmistöjä ja vähemmistökieliä koskevaa lakia sekä muita säännöksiä ja ohjausasiakirjoja, joissa määritellään kansallisten vähemmistöjen oikeudet.

Toisessa osassa kerrotaan kunnan yleisvaltaisista vähemmistöpoliittisista tavoitteista.

Kolmas osa kuvaa kunnan toimintasuunnitelmia ja budjetointia.

Neljännessä ja viimeisessä osassa selvennetään kunnan vastualueet sekä miten työpanosten seuranta ja arviointi aiotaan toteuttaa.

Vähemmistöpoliittinen ohjelma on valmisteltu neuvonpidoissa kansallisten vähemmistöjen kanssa ja näkökohtia on haettu kunnan hallinnoilta. Työhön ovat osallistuneet myös Turvallisuus-, ehkäisy- ja demokratiavalmistelukunta (Beredningen för trygghet, prevention och demokrati) sekä kunnanhallitus.

Sisältö

Johdanto	2
1 Taustaa.....	4
Kansallinen vähemmistölaki	4
Yleiset määräykset	4
Suomen kielen, meänkielen ja saamen kielen erityisoikeudet.....	5
Muut määräykset ja ohjausasiakirjat.....	6
2 Huddingen kunnan vähemmistöpoliittiset tavoitteet	7
1. tavoite: Oikeus tiedon saantiin	7
2. tavoite: Kulttuurin ja kielen suojeleminen.....	7
3. tavoite: Oikeus osallistua ja vaikuttaa	8
4. tavoite: Syrjinnän ja turvattomuuden ehkäiseminen	9
3 Toiminnan ja talouden suunnittelu.....	10
4 Vastuu, seuranta ja arviointi	10

1 Taustaa

Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevaan puiteyleissopimukseen (SÖ 2000:2) ja alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevaan eurooppalaiseen peruskirjaan (SÖ 2000:3) perustuen Ruotsi on tunnustanut viisi kansallista vähemmistöä ja viisi vähemmistökieltä erityisine oikeuksineen. Vuodesta 2000 lähtien juutalaiset, romanit, saamet (joka on myös alkuperäiskansa), ruotsinsuomalaiset ja tornionlaaksolaiset tunnustetaan Ruotsissa kansallisina vähemmistöinä. Vähemmistökielet ovat jiddiś, romani chib, saame, suomi ja meänkieli.

Kansallinen vähemmistölaki

Kansallinen vähemmistö- ja vähemmistökielilaki (2009:724) hyväksyttiin vuonna 2009 ja käsittelee kansallisia vähemmistöjä, kansallisia vähemmistökieliä, hallintoalueita sekä oikeutta käyttää vähemmistökieliä yhteyksissä hallintoviranomaisiin ja tuomioistuimiin. Lisäksi se sisältää määräyksiä esikoulu- ja vanhustenhuoltopalvelujen tarjoamisesta suomeksi, meänkielellä ja saameksi. Vähemmistökielilaki sisältää myös seurantaa ja soveltamista koskevia määräyksiä.

Yleiset määräykset

Vähemmistölaki määrää kunnille, alueille ja muille hallintoviranomaisille perusvelvoitteita maan kansallisiin vähemmistöihin nähden.

Kuntien ja alueiden tulee tiedottaa kansallisille vähemmistöille vähemmistölain määräämistä oikeuksista ja yhteiskunnallisista velvoitteista. Vastaavat velvoitteet pätevät myös valtion hallintoviranomaisiin, joiden toiminnalla on merkitystä kansallisille vähemmistöille.

Yhteiskunnalla on erityinen velvollisuus suojella ja edistää vähemmistökieliä. Yhteiskunnan tulisi myös muulla tavoin edistää kansallisten vähemmistöjen mahdollisuuksia säilyttää ja kehittää kulttuuriaan Ruotsissa. Erityisesti lapsia tulisi kannustaa kehittämään kulttuuri-identiteettiään ja käyttämään omaa vähemmistökieltään.

Hallintoviranomaisten on tarjottava kansallisille vähemmistöille mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin asioihin ja niin pitkälle, kuin mahdollista neuvotella niistä vähemmistöjen kanssa. Neuvonpitojen tulisi perustua rakenteelliseen vuorokeskusteluun kansallisten vähemmistöjen kanssa siten, että vähemmistöjen

näkökohdat ja tarpeet saadaan huomioitua viranomaisten päätöksenteossa. Kansallisten vähemmistöjen on pystyttävä vaikuttamaan agendan sisältöön ja neuvonpidot on järjestettävä tasavertaisesti ja luottamuksellisesti siinä vaiheessa päätöksentekoprosessia, jolloin kansallisia vähemmistöjä koskeviin päätöksiin on mahdollista vaikuttaa.

Hallintoviranomaisten on erityisesti edistettävä lasten ja nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua heitä koskevien asioiden käsittelyyn. Lasten ja nuorten kanssa pidettävät neuvonpidot tulee järjestää lasten ja nuorten edellytyksien mukaisessa muodossa.

Kuntien ja alueiden tulee määritellä vähemmistöpoliittiselle työlleen tavoitteet ja suuntaviivat. Kuntien ja alueiden on vaadittaessa luovutettava Tukholman lääninhallitukselle tai Saamelaiskäräjille tietoa kansallisia vähemmistöjä koskevasta työstään.

Suomen kielen, meänkielen ja saamen kielen erityisoikeudet

Yksityishenkilöillä on oikeus käyttää suomen kieltä, meänkieltä ja saamen kieltä ollessaan suullisesti tai kirjallisesti yhteydessä hallintoviranomaiseen, jonka maantieteellinen toiminta-alue sijaitsee kokonaan tai osittain vähemmistökielen hallintoalueen rajojen sisäpuolella. Oikeus käsittää hallintoalueeseen liittyvät kysymykset, joissa henkilö on osapuoli tai toimii osapuolen edustajana.

Jos yksityishenkilö käyttää suomen kieltä, meänkieltä tai saamen kieltä yhteyksissään hallintoviranomaiseen yllä olevan mukaan, on viranomainen velvollinen vastaamaan suullisesti samalla kielellä. Viranomainen voi osoittaa ajan ja paikan, jolloin palvelu toteutetaan vähemmistökielellä. Viranomaisen tulee muutenkin pyrkiä vastaamaan yksityishenkilölle tämän omalla kielellä.

Hallintoviranomaisten on huolehdittava siitä, että heillä on vähemmistökielitaistoista henkilökuntaa. Kunnilla on erityinen velvollisuus tarjota esikoulua ja vanhustenhoivaa kokonaan tai oleellisessa määrin vähemmistökieliksi, jos joku hallintoalueella sitä haluaa.

Kansallisilla vähemmistöillä on lisäksi laajakantoiset kielioikeudet hallintoalueiden ulkopuolella.

Vähemmistölain määräysten soveltaminen ja kansallisten vähemmistöjen oikeuksien täysivaltaisen noudattamisen varmistaminen saattavat aiheuttaa hallintoalueisiin kuuluville kunnille lisäkustannuksia. Yhteen tai useampiin hallintoalueisiin kuuluville kunnille maksetaan tämän vuoksi vuosittaista valtiontukea. Varoja tulee käyttää vähemmistölaissa mainittujen tavoitteiden mukaisesti, käyden neuvotteluja kansallisten vähemmistöjen kanssa.

Huddingen kunta – suomen kielen hallintoalue

Huddingen kunta liittyi suomen kielen hallintoalueeseen 1. tammikuuta 2010. Se merkitsee, että Huddingen kunnalla on erityinen velvoite suojella suomen kieltä ja suomalaista kulttuuria. Kunnan on pystyttävä palvelemaan suomeksi ja vastaamaan suomenkielisiin tiedusteluihin suomeksi. Tämän vuoksi kunnalla on oltava suomenkielentaitoisia työntekijöitä ja toimittava palkatakseen suomenkielistä henkilökuntaa. Suomenkielisillä on lisäksi oikeus esikoulu- ja vanhustenhoivapalveluihin kokonaan tai osittain suomeksi.

Muut määräykset ja ohjausasiakirjat

Vähemmistölain lisäksi kansallisten vähemmistöjen oikeuksia säännellään muun muassa seuraavissa kirjoituksissa:

- Kirjastolaki (Bibliotekslagen 2013:801)
- Syrjintälaki (Diskrimineringslagen 2008:567)
- Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimukseen perustuva laki (Lagen om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter 2018:1197)
- Esikoulun opetussuunnitelma (Läroplan för förskolan, Lpfö 18)
- Peruskoulun opetussuunnitelma (Läroplan för grundskolan, Lgr 11)
- Lukion opetussuunnitelma (Läroplan för gymnasieskolan, Gy 2011)
- Koululaki (Skollagen 2010:800)
- Sosiaalipalvelulaki (Socialtjänstlagen 2001:453)
- Kielilaki (Språklagen 2009:600)

Lakien lisäksi on huomioitava myös:

- YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista (2007)
- YK:n kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (1965)
- Valtakunnallinen suunnitelma rotusyrjinnän, vastaavien vihamielisyyden muotojen ja viharikosten estämiseksi (Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott 2016)
- Hallituksen strategia koskien valtakunnallista ihmisoikeustyötä (Regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter, Skr. 2016/17:29)
- Hallituksen strategia koskien romanien sisällyttämistä (Regeringens strategi En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032 (romastrategin), Skr. 2011/12:56).

2 Huddingen kunnan vähemmistöpoliittiset tavoitteet

Vähemmistölainsäädäntöön nojaten kuntien on laadittava vähemmistöyölleen tavoitteet ja suuntaviivat. Huddingen kunta lähtee vähemmistöyössään yleisvaltaisesti vähemmistölain perustavanlaatuisista suojelumääräyksistä, jotka ovat:

- Oikeus tiedon saantiin
- Kulttuurin ja kielen suojeleminen
- Oikeus osallistua ja vaikuttaa
- Syrjinnän ja turvattomuuden ehkäiseminen

1. tavoite: Oikeus tiedon saantiin

Yltääkseen tavoitteeseen on kunnan:

- Tiedotettava kansallisille vähemmistöille heidän oikeuksistaan sekä kunnan vastuusta ja velvoitteista.
- Huolehdittava siitä, että kunnan kotisivulta löytyy yleisvaltaista tietoa kansallisten vähemmistöjen oikeuksista.
- Annettava näkyvyyttä suomenkieliselle esikoulutoiminnalle ja vanhustenhoivalle sekä kansallisiin vähemmistöihin liittyville kulttuuritapahtumille.
- Huolehdittava siitä, että osa kunnan kotisivusta on käännetty suomeksi.
- Tarjottava palvelua suomeksi. Henkilökunnan kielitaidoista riippuen tulee palveluja tarjota myös muilla kansallisilla vähemmistökielillä.

2. tavoite: Kulttuurin ja kielen suojeleminen

Yltääkseen tavoitteeseen on kunnan:

- Toteutettava toimenpiteitä ja varattava rahaa kansallisten vähemmistöjen kielten ja kulttuurin edistämiseksi, tukemiseksi, havainnollistamiseksi ja vahvistamiseksi, keskittyen erityisesti lapsiin ja nuoriin.
- Tarjottava äidinkielenopetusta kansallisilla vähemmistökielillä peruskoulussa, tuettava esikoululapsia kehittämään kansallista vähemmistökieltään äidinkielenä sekä edistettävä lasten oman kulttuuri-

identiteetin kehittämistä.

- Tarjottava ruotsinsuomalaiselle vähemmistölle lasten- ja vanhustenhoivaa kokonaan tai olennaisena osana suomeksi.
- Kehitettävä menetelmiä kartoittaa jatkuvalla mallilla kunnan työntekijöiden suomen kielen ja muiden kansallisten vähemmistökielten kielitaitoja.
- Annettava kansallisille vähemmistöille ja heidän historialleen näkyvyyttä liputtamalla heidän merkkipäivinään, jolloin tulisi huomioida:
 - 27. tammikuuta: Holokaustin uhrien muistopäivä
 - 6. helmikuuta: Saamelaisten kansallispäivä
 - 24. helmikuuta: Ruotsinsuomalaisten päivä
 - 16. maaliskuuta: Kväänikansan päivä
 - 8. huhtikuuta: Romanien kansallispäivä
 - 15. heinäkuuta: Tornionlaaksolaisten kansallispäivä
 - 9. elokuuta: YK:n kansainvälinen alkuperäiskansojen päivä
 - Syyskuussa tai lokakuussa (vuodesta riippuen): Juutalainen uusi vuosi Rosh Hashana.
Juutalaisella vähemmistöllä ei ole virallista kansallispäivää eikä omaa lippua. Juutalainen uusi vuosi ja muut juutalaiset merkkipäivät voidaan huomioida liputtamalla Ruotsin lipulla.
 - 6. joulukuuta: Suomen itsenäisyyspäivä

3. tavoite: Oikeus osallistua ja vaikuttaa

Yltääkseen tavoitteeseen on kunnan:

- Annettava kansallisille vähemmistöille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa varhaisessa vaiheessa heitä koskeviin asioihin. Neuvonpidot lasten ja nuorten kanssa tulee asettaa erityiselle etusijalle.
- Järjestettävä yhteisiä, rakenteellisia neuvonpitoja kaikkien kansallisten vähemmistöjen kanssa noin kahdesta neljään kertaa vuodessa. Neuvonpidot voivat olla temaattisia ja niissä voidaan syventyä esimerkiksi esikoulua, koulua, kulttuuria tai vanhustenhoivaa koskeviin asioihin. Asianomainen lautakunta kutsutaan mukaan osallistumaan. Neuvonpitoja johtaa turvallisuus-, ehkäisy- ja demokratiavalmistelukunnan puheenjohtaja. Kansallisten vähemmistöjen ja suomen kielen hallintoalueen kehitysohjaaja toimii kokoonkutsujana ja sihteerinä.

4. tavoite: Syrjinnän ja turvattomuuden ehkäiseminen

Yltääkseen tavoitteeseen on kunnan:

- Tunnistettava tilannekuvausten ja analyysien perusteella kansallisten vähemmistöjen tarpeet ja haasteet ja kehitettävä niihin nähden tarvittavia panostuksia.
- Lisättävä kouluttamispanostusten kautta virkahenkilöiden ja luottamushenkilöiden osaamista.
- Toteutettava yleisölle suunnattuja, kansallisiin vähemmistöihin kohdistuvia tapahtumia ja kulttuuriaktiviteetteja.

3 Toiminnan ja talouden suunnittelu

Kunnan kansallisiin vähemmistöasioihin liittyvää työskentelyä ohjaa ensi sijassa vähemmistölainsäädäntö. Lisäksi vähemmistöpoliittinen ohjelma tulee huomioida lautakuntien vakinaisessa toimintasuunnittelussa.

Suomen kielen hallintoalueen toiminnan ja talouden suunnittelu tapahtuu kyseisen vähemmistön kanssa pidetyissä neuvonpidoissa.

Kansallisten vähemmistöjen perusoikeuksien suojeluun liittyvä työ rahoitetaan kunnan budjetista.

4 Vastuu, seuranta ja arviointi

Kunnanhallitus vastaa ohjelman toteuttamisesta, koordinoinnista ja seurannasta. Asiakirjoista vastaa avustava kunnanjohtaja.

Kansallisiin vähemmistöihin liittyvää työtä seurataan vuosittain toiminta- ja vuosikertomuksessa vakinaisen seurantaprosessin puitteissa. Seurantaan sisältyy arviointi ja kehitys.

Suomen kielen hallintoalueen toimintaa seurataan jatkuvalla mallilla vuoden mittaan ja siitä raportoidaan vuosittain Tukholman lääninhallitukselle.

Vähemmistöpoliittinen ohjelma on voimassa toistaiseksi ja sitä päivitetään silloin, kun kyseinen vähemmistö ja/tai kunnanhallitus katsoo tarpeelliseksi.

